

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΘΕΑΤΡΑ

ΘΕΑΤΡΟ ΑΛΙΚΗΣ: ΘΙΑΣΟΣ
ΚΩΣΤ. ΜΟΥΣΟΥΡΗ: ΡΟΥΘ ΚΑΙ
ΑΥΓ. ΓΚΕΤΣ: Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ

Μιά ακόμη απόδειξη για την επιστροφή στον Χένρυ Τζαίημς, που χαρακτηρίζει την καινούργια Αμερικάνικη λογοτεχνία, είναι το έργο των Ρούθ και Αύγουστου Γκέτς «ή Κληρονόμος» διασκευη από το μυθιστόρημα του Τζαίημς «Πλατεία Γουάσιγκτον».

Διασκευη που τόσο στην Αμερική όσο και στην Αγγλία και όπου άλλου παίζεται έχει μεγάλη επιτυχία, την επιτυχία εκείνη που μάταια όνειρεύτηκε ο Τζαίημς για τα καθαυτό δικά του θεατρικά έργα.

Η «Πλατεία Γουάσιγκτον» είναι ένα από τα μυθιστορήματα του Τζαίημς που είχαν απήχηση στο μεγάλο κοινό, το κοινό που δυσκολεύεται να εκτιμήσει την όμορφη που κρύβεται σ' έργα σαν «Τα φτερά του περιστεριού» ή τους «Πρεσβευτές» με το πολυδουλεμένο, πολυπροσεγμένο σχέδιο με τις χιλιάδες αποχρώσεις και τους μουσικούς υπότονους.

Η μέθοδος που ακολουθεί στην «Πλατεία Γουάσιγκτον» ο Τζαίημς, είναι απλούστερη. Συγκεντρώνεται σε μία μόνη δραματική ένταση ανάμεσα στην ήρωίδα την Κάθριν Σλόπερ και τον πατέρα της.

Ο τίτλος οφείλεται στην επιθυμία του Τζαίημς να γράψει μια καθαρά Αμερικάνικη ιστορία, μα οι κριτικοί βρήκαν πως οι λιγότες πινελιές που ζωγράφιζαν την «Πλατεία Γουάσιγκτον» και δυο τρία άλλα μέρη της Νέας Υόρκης δεν τον δικαιολογούσαν

και πως θάταν καλύτερα να έπαιρνε το όνομα της ήρωίδας.

Πραγματικά όλο το ενδιαφέρον του Τζαίημς συγκεντρώνεται στην ήρωίδα του, μια ήρωίδα όμως τέλεια διαφορετική από τις θελκτικές, χαριτωμένες, έξυπνες πρωταγωνίστριες των άλλων του έργων.

Η Κάθριν Σλόπερ δεν είναι άσχημη, μα και κανείς μ' όλη της την προίκα —θά κληρονομήσει κάπου 20 χιλιάδες δολάρια εισόδημα το χρόνο από τον πατέρα της κι έχει άλλες 10 χιλ. κληρονομιά από την μητέρα της— δεν την έχει βρει ωραία... Είναι ένα «πληκτικό, ευγενικό πλάσμα, μ' ένα κοινό πρόσωπο», μ' όλες τις προσπάθειες του πατέρα της του γιατρού Όστιν Σλόπερ και της αδελφής του Λαβίνιας Πένιμαν, μιας ρομαντικής αισθηματικής χήρας ενός άσημου πάστορα, θρεμμένης μ' ελαφρά μυθιστορήματα που ζει μαζί τους και τον βοηθάει στην ανατροφή της, ή Κάθριν δεν κατάφερε μήτε έξυπνη να γίνει, μήτε έστω το βερνίκι της κοσμικής χήνας να αποκτήσει. Είναι μονάχα καλή, καλή σαν το καλό ψωμί, λείο ο πατέρας της, απογοητευμένος που ή Κάθριν δεν κατάφερε να μοιάσει στην πρόωρα χαμένη μητέρα της —είχε πεθάνει λίγο μετά τη γέννησή της— την Κάθριν Χάρριγκτον που ξεχώριζε από τις άλλες γυναίκες, τα ελαφρά κι αλογίκευτα γενικά, κατά τη γνώμη του, πλάσματα, συνδυάζοντας τη χάρη και την όμορφη με το μυαλό και τη λογική.

Την απογοήτευσή του όμως αυτή δεν την έδειχνε και συνδυάζοντας την ιδιότητα του παρατηρητή με του πρωταγωνιστή όπως γίνεται στα περισσότερα έργα του Τζαίημς, φιλοσοφούσε παρακολουθώντας την εξέλιξη της ήσυχης ζωής της κόρης του.

Κι' ἡ Κάθριν πάλι κατ' ἔξοχὴν τύπος τοῦ Τζαίμς νοιώθει αὐτὴ τὴν ἀπογοήτευση τοῦ πατέρα της πού ἀγαπάει, σέβεται καὶ ἐπιμύει πάνω ἀπ' ὄλα καὶ ὑποφέρει χωρὶς νὰ ἐκδηλώνεται, σιωπηλά.

Ἦθελε νὰ τὸν εὐχαριστεῖ μὲ κάθε τρόπο καὶ μὴ μπορῶντας νὰ εἶναι ὁμορφη προσπαθοῦσε νὰ εἶναι κομπή, φορῶντας κάτι βαρεῖα στολισμένα φουστάνια πού μόνο χρόνια τῆς πρόσθεταν.

Ἐνα ἀπ' αὐτά, ἕνα βραδυνὸ ἀπὸ κόκκινο σατὲν μὲ βαρεῖες φράντζες, φοροῦσε τὴ βραδυὰ πού ἡ ξαδέρφη της τῆς σύστησε τὸ Μόρρις Τάουσεντ· φλεγόταν λέει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ τὴν γνωρίσει. Εἶχε μόλις γυρίσει ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, εἶταν ψηλός, λιγνός καὶ τόσο ὠραῖος, κι' ἐνοιῶθε τόσο μονάχος. Τί ἄλλο χρειαζόταν γιὰ τὴν ἀπραγὴ, ντροπαλὴ καρδιά τῆς Κάθριν· τὴν διψασμένη γιὰ στοργή; διὰ τῆς Κάθριν τὴν διψασμένη γιὰ στοργή;

Ὅσο γιὰ τὴν θεία Λαβίνια δὲν μπορούσε νὰ βρεθεῖ καλύτερος ἐπαληθευτὴς τῶν ὄσων εἶχε ὀνειρευτεῖ ἄλλοτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της.

Μόνο ὁ γιατρός ἀπὸ τὶς πρῶτες περιγραφές τῆς θείας Λαβίνιας σχηματίζει τὴν ἐντύπωση πὼς πρόκειται γιὰ ἕναν ἐπιτήδειο

προικοθήρα, ἐντύπωση πού ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του γνωριμία καὶ ἀπὸ τὴν γνωριμία τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μόρρις, μιᾶς φτωχῆς χήρας μὲ πέντε παιδιά, πού βοηθάει ὅσο μπορεῖ τὸν ἀνεργο ἀδελφὸ της καὶ πού λέει στὸ γιατρὸ νὰ μὴν ἀφήσει τὴν κόρη του νὰ τὸν παντρευτεῖ.

Στὰ παρακάλια τῆς Κάθριν πού ἔχει στὸ μεταξὺ ἀρρεβωνιαστεῖ τὸν Μόρρις, στὶς αἰσθηματικὲς παρεμβάσεις τῆς Λαβίνιας, ὁ γιατρός Ὡστιν Σλόπερ μὲ τὴν πεποίθησι πὼς σώζει τὸ παιδί του ἀντιτάσσει ἐπίμονη ἀρνησι.

Τότε μέσα ἀπὸ τὴν ἀπραγὴ, δειλὴ κόρη προβάλλει σιγά, σιγά, μιὰ ἄλλη Κάθριν.

Θὰ προσπαθήσει νὰ κάνει τὸν πατέρα της ν' ἀλλάξει γνώμη. Θὰ τὸν ἀκολουθήσει σ' ἕνα μακρὸ ταξίδι στὴν Εὐρώπη χωρὶς τίποτα νὰ βλέπει, τίποτα νὰ συγκρατεῖ, χωρὶς νὰ συγκινεῖται ἀπὸ τίποτα ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ ἔρωτά της.

Κι' ὅταν ὁ πατέρας της δηλώνει πὼς δὲν πρόκειται ν' ἀλλάξει γνώμη, αὐτὴ θὰ μείνει πιστὴ στὸν ἔρωτά της.

Κι' ὅταν στὸ γυρισμὸ της ὁ ἀγαπημένος της, σπρωγμένος ἀπὸ τὴ θεία Λαβίνια, πού βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ τρίτων τὰ σχέδιά της γιὰ ἀπαγωγὲς κλπ. τῆς προτείνει νὰ παντρευτοῦν κρυφὰ καὶ μαθαίνοντας ὅτι ὁ πατέρας της θὰ τὴν ἀποκληρώσει καὶ ἔτσι θὰ μείνει μόνον μὲ τὶς δέκα χιλιάδες εἰσόδημα, τὴν ἀφίνει νὰ περιμένει... ἡ Κάθριν πάλι θὰ μείνει πιστή.

Χωρὶς σκηνές, χωρὶς κακία, μ' ἀξιοπρέπεια κι' ἀφάνταστη πικρία μόνον θ' ἀντιμετωπίσει καὶ τὶς ἐκνευριστικὲς προσπάθειες γιὰ παρηγόρια τῆς θείας Λαβίνιας καὶ κυριώτερα τὴν εἰρωνικὴ πού φτάνει ὡς τὸ σαδισμὸ στάση τοῦ πατέρα της, πού παρακολουθεῖ μὲ μιὰ παράξενη περιέργεια τὸ σιωπηλὸ της δράμα κι' ἔτσι σὰν νᾶναι πάλι ἀπογοητευμένος ἀπ' αὐτὴν πού τόσο συγκρατεῖται.

— Ἐγὼ τὸν ἔδωξα, θ' ἀπαντήσει ὅταν ξέροντας τὴν συφορὰ της τὴν πιέζει γιὰ ν' ἀκούσει ἀπὸ τὸ ἴδιο της τὸ στόμα πὼς ὁ Μόρρις τὴν ἐγκατάλειψε.

Θὰ μείνει πιστὴ σ' αὐτὸ τὸν ἔρωτα, θ' ἀπορρίψει ὅσες προτάσεις γάμου τῆς γίνουν στὸ μεταξὺ—καὶ θὰ τῆς γίνουν ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἔρωτα—κι' ὅταν ὕστερα ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνια ὁ πατέρας ζητήσει νὰ τοῦ ὑποσχεθεῖ πὼς δὲν θὰ παντρευτεῖ μετὰ τὸ θάνατό του τὸν Μόρρις, πάλι δὲν θὰ τὸν ἀρνηθεῖ.

Ὁ γιατρός θ' ἀλλάξει τὴν διαθήκη του, θὰ τῆς ἀφήσει μόνον τὸ 1/5 ἀπ' τὴν περιουσία του, μ' αὐτὸ δὲν θάχει καμμιά σημασία γιὰ τὴν Κάθριν. Μόνο ὁ τρόπος πού δικαιολογεῖ αὐτὴ τὴ μείωση, ὁ γιατρός γράφοντας πὼς ἔχει «ἀρκετὴ περιουσία ἀπ' τὴ μητέρα της γιὰ νὰ προσελκύσει τοὺς ἀσυνείδητους τυχοδιώκτες» θὰ τὴν πειράξει.

Θὰ μείνει πιστὴ στὸν ἔρωτά της ἡ Κάθριν, σ' αὐτὴ τὴν ἰδέα τοῦ ἔρωτα πού φώτισε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴ ζωὴ της, κι' ἡ πίστη της αὐτὴ

θάνατο τόσο σταθερή και τόσο ακλόνητη που θα της δώσει τις διαστάσεις μιας δραματικής ήρωίδας.

Κι' όταν μετά από 27 χρόνια αφού πεθάνει ο πατέρας της παρουσιαστεί ξανά ναρκαβοτσακισμένος ο Μόρρις, αυτή πιστή στην ιδέα του έρωτα θ' αρνηθεί να δεχτεί την συμφερροντολογική προσφορά του.

Κι' ό'αυτά γίνονται χωρίς έξηγήσεις, χωρίς μελοδραματικές συγκρούσεις.

«Δέ μπορώ να μιλήσω» λέει ή Κάθριν στο τέλος στον Μόρρις που της ζητάει έξηγήσεις.

Υπάρχουν πολλά πράγματα τόσο λεπτά, λέει ο Novalis, που δέ μπορεί κανείς να τά σκεφτεί και βέβαια δέ μπορεί να μιλήσει γι' αυτά.

Κι' αυτά τά πράγματα κι' αυτά τά αίσθήματα, είναι τό κέντρο τών έργων του Τζαίημς.

Όσο πλατύς κι' αν είναι ό κόσμος τών λόγων, είναι πάντα περιορισμένος, πιστεύουν οι ήρωες του Τζαίημς, για να εκφράσουν τό βαθύ κι' άπύθμενο σύμπαν του πόνου τους.

Δέν ξαίρω αν μιá πιστή απόδοση τών χαρακτηριστήρων της «Πλατείας Γουάσιγκτον», θά είχε την έπιτυχία της διασκευής του ζεύγους Γκέτς, που αλλάζοντας σχεδόν βασικά τό όλο υπότονους κι' άποχρώσεις έργο του Τζαίημς, έδωσαν με δοκιμασμένα μελοδραματικά τεχνάσματα την «Κληρονόμο».

Για έναν από τους πιστούς του Τζαίημς θά είναι άπαράδεκτη φαντάζομαι ή σκηνή που οι διασκευαστές βάζουν την Κάθριν να προκαλεί με άνάληγο τρόπο τον έτοιμοθάνατο, έξ αιτίας της περιπέτειάς της, πατέρα της, ν' αλλάξει τη διαθήκη του. Καθώς και ή ύπολογισμένη άποπομπή του Μόρρις στην τελευταία πράξη.

Δέν ξέρω, αν θάχε έπιτυχία, όσο κι' αν άνεξάρτητα από τό ποσοστό της έπιτυχίας, πιστεύω πως σήμερα είναι ώριμη ή στιγμή για τό άνέβασμα στη σκηνή τύπων á la Τζαίημς.

Κι' αυτή άκριβώς ή πεποίθησή μου δίνει μεγαλύτερη αξία στον τρόπο που μεταχειρίστηκε ό κ. Σολομός στο άνέβασμα της «Κληρονόμου».

Μέ την άλάνθαστη διαίσθηση του άνθρώπου του σημερινού θεάτρου, έφτασε στο ίδιο συμπέρασμα που θά είχε φτάσει ένας άλλουθινός λάτρης του Τζαίημς.

Ό,τι δηλαδή είχαν οι διασκευαστές αφαιρέσει από έποβολή, υπότονους κι' άποχρώσεις, τό ίσοφάρισε με την συγκρατημένη και τόσο ύποβλητική έρμηγεία του.

Σ' αυτό βρήκε άντάξιους συνεργάτες του τόσο τον κ. Κώστα Μουσούρη που έδωσε με τό παίξιμό του στο ρόλο του γιατρού Όστιν Σλόπερ τον τέλειο Τζαίημικόν ήρωα, με τέτοια ώριμότητα κι' αυτοκυριαρχία που ν' άποτελεί σταθμό κι' άφετηρία στη μακριά του σταδιοδρομία.

Όσο και την Δα Έλλη Λαμπέτη που μόρεσε με μιá θαυμαστή διαίσθηση να βρει όλους τους κρυμμένους ήχους, όλους τους σε ύπόκρουση τραγικούς τόνους, που

συνθέτουν τη διακριτή συμφωνία της ψυχής της Κάθριν Σλόπερ.

Και δέν είταν μόνον οι δυό πρωταγωνιστές που είταν μόνον τόσο έξαίρετοι αλλά όλοι οι ήθοποιοί του θιάσου Μουσούρη: ή Δις Άννα Παϊτατζή που έπαιξε τη θεία Λαβίνα, ή Δις Άθηνά Μιχαηλίδου, ή Δις Λαλοπούλου, ή Κα Χατζηαργύρη, είταν τό ίδιο άφογοί, τό ίδιο μέσα στην άτμόσφαιρα του έργου όπως κι' οι πρωταγωνιστές. Κι' ό κ. Τζόγιας, που ό ρόλος του γοητευτικού τυχοδιώκτη, του άκαταγώνιστου Μόρρις Τάου-σεντ είταν λίγο βαρύν για τις δυνάμεις του, κατόρθωσε να τον σηκώσει αξιοπρεπώς. Και ή μετάφραση του κ. Πλωρίτη είταν από τις καλύτερες που μπορεί να γίνουν.

Άγλαΐα Μητροπούλου